

Emnenr. 12.

Fylke:

Nordland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad:

Flakslod

Emne:

Gamal engkulturen.

Bygdelag:

Fredvang

Oppskr. av:

qrter. Repedbyresand

Gard:

Solstad

(adresse):

Fredvang i Lofoten

G.nr.

24

Br.nr.

4.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Mest egen røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Min alder: 73 år.

SVAR

1. Ordet eng har her vel nytta som uttrykk for utgjødsla eng.

Økker kaller vi det grasset som veks ved åkerreiner, rundt i lilsig fra fjøs og gjødseldynger og lignende og som snart går i legd.

Økker kvaliteten har hai fått følgende benevnelse: Blom, fin hai og skraphai. Blom er hai som er groft, vassfædd og høstes av vassjukt jord. Fin hai er hai som høstes av utgjødsla uoldmark. Skraphai er slådd på utstaller som oftes benevnes som skrapslått (utkanter av jorda).

2. På eng og utstaller veks jo ikke bre her. Rydding høstes av stor og små slin har vel dreast med all tid og drives framleis, og benevnes som slinrydding.

3. På masefull eng hele det gæst fram på dette viset: Med en linn-havv hele felle høstes en 8 a 10 gange på kryps og taers. Mase som hele høstes opp, hele raket sammen med

21
en rive og brendt. Så sadde en
fjell til med grasfrø, kjøpt eller
heimaalet. Så ble fjellet gjødslet med
finhakket tå eller hestegjødsel.

4. Myr og vassjukt jord ble nok grøftet
litt, men grøftene var smale og grunne
og da de sjelden ble skinsalt, gradde
de fort sammen og vassjuka ble
ludder uene. Valring har nok aldri
vert brukt her.

5. Lenga har alltid vert gjødslet
med vinturgjødsel. Det ble jo dyr-
ket til av potet og grønnsaker så
all gjødsel ombent ble brukt på
lenga. Skurt engstynke fitts sirs ble
skinte munge. Lassantat er ikke
gitt å oppgi. Ofte ble gjødsel draht
ut på gjødseltjelle eller kjørt ut på
mislade eller hjølsede, ofte høret
på ryggen i sponborger (sponkasser)
utskjert med lodrefaller som ble holdt
inn på armerne og opp på skuldrene.

Den sistnevnte form for transport
av gjødsel, kan en se den dag idag
på sarsidesliggende småbruk og luns-
mannsplassen hvor det brattlendt
og vanskelig å komme til med hest-
redskap eller billekører. Gjødsel
bestod av allsagt lunsdyrgjødsel
da det som regel ble lagt sammen
i en skygge. Så langt lunsket og enda
lengre, altså fra gammelt av, har vren-
nevnte fremgangs måte vert brukt her.
En kan vel si, det varte til noe inn i
det tyvende århundre.

6. Nei jeg har ikke hørt og har ikke det det har vært brukt noe særskilt navn på slik eng eller på høiet som ble høstet av det.

7. Såvidt viles og trüskes, er det leare sommerfjäs som ble oppsalt på en høvelig lekke eller høgd slik at tiling fra gjødseldyngene og gjødret vann kunne spri seg utover engene. En slik eng ble vanligvis kaldt Sommerfjäsliqen.

8. Gjødsla ble brakt ut over engene om trüsket eller forjülsvinteren enten med hest og seide, og hvor det ikke var hest, ble den dratt på gjødretjulke eller som ombakt i hestvarden av spórsmål 5.

Gjødretjulken var omkring 1¹/₂ meter lang og 80 cm bred med reier av teijok eller pinu. Platten av 5" x 1" bred. Gjødsla ble lagt i små dyngene med passende mellomrom. Når våren kom og jorda ble snøleer og isen gikk av dyngene, ble disse behandlet med ei gjødretklükke til den var finsmüldret. Så ble den spredd med en treskuffel (snyrste) etterpå ble den sloget med en risslage sammensatt av teijakeris som ble dradd eller kjört fram og tilhake til gjødsla var smüldret ned.

Trüsketklükken var gjort av et treslykke omkring 20 cm lang og 13 cm bred og 6 cm tykk. På begge sider var den skåret i egg.

+ eller -
Trüsketklükken
som den mest
kaldes.

skåret i linden som en sag. I midten
er hull hvori skaflet, en omkrog
2 meter lang stang ble festet. Så
drevte de hæs så gæmel, stod rødt
om. Disse redskaber ble brukt inntil
1890 åra, da mere moderne redskaber
ble tatt i bruk. Tøllu ambid ble gjødd
kjört ut på unga snarest eller slått
eller eller hæs og best har heitet nar
sa, uten å vere snækilet. Gjødsla
ble spredd direkte fra lasset og ble
kjynde slit, til næren da den så
blet hærket fin med kjyllingsloge eller
mosharv.

9. Hæsdya har alltid fått heide
eng og utstøller eller slått.
Inntil 1890 åra ags om næren.
Brønne var nokk for nærlingas
medbornende formangel som i
ambid var ganske åviss. Det var
vist ingen eng som unngikk
heilung.

10. Ja, det skal vere vist. Værheilung
er helt hørkornmel. Hæstheilung
er helt mindre. Kan er helt forittig
så engar ikke bli snækilet. Dette
omskiftet har foregått i de år
50 år eller fra 100 år skiftet og
utover.

11. Om næren gikk en over eng
med riva og harrel utover tærka-
ker og bestort. Forrig tenner
til hæruse av øper mal. 8.

På de fleste gårde er sommarfjøs
beskrevet for tyne de siste 60-70 år.

De det ikke var sommarfjøs, ble
tyne sanket inn i grimbakker for
natten, i denne ble tyne melket.

Sommarfjøs ble som nevnt i besva-
relsen av spørsmål F plassert i en
ende som grenet mot heitemarka og
helt på en bakke eller hang. Gjødsla
ble spredd ut om våren, slaget som
annen husegjødsla.

13.

Se besvarelsen av nr. 12.

14.

Som nevnt i besvarelsen av spørsmål 12
ble tyne det ikke var sommarfjøs
sanket inn i grimbakker og melket
der. Grimbakker til sau og lammer
var almindelig helt til 100 års skiftet.
Grimbakken ble brukt både på eng
utslått. Grimbakken var flytta
hver dag. Den ble avdekket med et
rom for lammerne. Om morgenen før
sauene ble jaget til fjells, ble sauene
melket. Som redskap til flytting ble
brukt en grimbakke av fire horned
ble slått helt i marka som grims-
stolper ble slådd ned i. De brukte
ikke grinner, de gikk av bruk i 1890
åra, da sauene ble jaget til fjells om våren
ble så sanket ned omkring sk. haug for
ring- vasklipping og ble så ikke sanket
ned før til slaktning i utgangen av
oktober.

15

Udyp har en ikke vært plaget av lerv.

16. Brofaller.

17. Nii.

18. Nii

19. Nii.

20. Søter har vært lite eller ikke brukt her i bygda.

21. Ja enda mer gjødsla med forskjellige gjødslemner såsom: Tang og tare, fiskeavfall, leuergrotte og annet avfall fra fisket.

Tang og tare ble spredd om hausten likeså aske. Gjødslen av fiske ble lagt på om varen tidligst mulig og ble rotet av igjen tippå forsommeren for graset ble for stort.

Store felt er de siste mannsalder dyrket opp med tang og tare og families brukes dette gjødslemne, når tid og høve er til det.

De siste år, særlig eller første verdenskrigen, er det kunstgjødsla en typ til. Når det som nå, er så vanskelig om arbeidshjelp til annen oppsamling f. ex. av tang, er det lettaint med kunstgjødslen og den viser soss gode resultater.

Svar til nr. 5.

Nordland
Flakstad
Alfred Vresand

Har aldri hørt om at den slags redskap
har vært brukt til vassledning. Tror heller
ikke det har vært brukt i Nordland.

2072

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Svar til nr. 12.

Tørka forskepyggen og hoder har
nok vært benyttet til brensel, men ikke
i noen utstrekking, likeså tørka kumark.

For hull ble alminnelig brensel br-
ytt, var det lovte som ble brukt og
var så små slapp opp om våren, var
det å ty til det som kunne brennes. Tørka
tang og tarelegger ble også brukt på bren-
nase i utbygd tid